

Slovo k povzbuzení na neděli 23. října 2022, na 30. neděli v mezidobí – C
Biblická čtení: Sir 35,15nn; Ž 34; 2Tim 4,6-8.16-18; Lk 18,9-14

Milé sestry, milí bratři,

zkusme dnes zaměřit svou pozornost na úryvek evangelijní, na známé Ježíšovo **podobenství O farizeovi a celníkovi**. Je navíc podobné asi úplně nejznámějšímu a možná i nejoblíbenějšímu podobenství **O marnotratném synu**. Obě jsou adresována nejprve **farizeům** a všem jim nějak **podobným**, slovy evangelisty Lukáše «některým lidem, kteří si na sobě **zakládali**, že jsou **spravedliví**, a ostatními **pohrdali**». Obě podobenství totiž – vedle mnoha dalšího – připomínají, že **sama spravedlnost** ještě **nemusí být všechno**. A že **pohrdání** ostatními je známkou, projevem něčeho velmi nedobrého. Starší syn, starší bratr toho marnotratného, i farizeus v dnešním evangeliu jsou přeci před námi spíše jako **odstrašující** příklady. A **přitom** oba byli – minimálně na první pohled – skutečně **vzorní**. A tak i proto se zkusme do dnešního podobenství **zaposlouchat** a **ptejme se**, co nám a do dnešní doby snad **říká**...

«Celník se vrátil domů ospravedlněn, ne však farizeus». **Úskalí** a patrně i životní **tragédie** farizeje – být neospravedlněn, nespasen, nezachráněn skutečnou tragédií je – **nespočívala** v tom, že by si jen nepoctivě namlouval, že **dodržuje** poctivě Desatero, a přitom tomu tak nebylo. **Pravdivost** jeho slov («Nejsem jako ostatní lidé: lupiči, podvodníci, cizoložníci nebo jako tamhleten celník. Postím se dvakrát za týden, odvádím desátky ze všech svých příjmů») Pán Ježíš nijak **nezpochybňuje**.

Úskalí farizeovy spravedlnosti spočívalo spíše v přesvědčení, že už svým dodržováním přikázání má **spásu jistou**, že je pro svou spravedlnost **někým víc** než ostatní lidé, hříšníci, a že Boží milosrdenství už proto ani nepotřebuje. Možná jeho **starostí** bylo jen, aby se **vyvaroval hříchu**, aby zůstal sám před Bohem **čistý**, než aby hledal, co **dobrého a Božího** je třeba ještě **vykonat**. Jeho **osobní spravedlnost** se stala nejdůležitějším **cílem** jeho života. Natolik se zahleděl do své poctivosti a bezhříšnosti, že **zapomněl** na vlastnosti ještě mnohem důležitější, **na pokoru a na milosrdenství**.

Farizej z podobenství je ztělesněním toho, co se stalo kamenem úrazu pro mnohé příslušníky celého **farizejského hnutí**. To vzniklo v polovině 2. století př. Kr. jako skutečně **obrodné** hnutí, jako poctivá snaha o **věrné** dodržování Božího Zákona v **každodenním** životě, jako hnutí nabízející **spásu** všem, kdo budou věrni Tóře. Čemuž měl napomoci i její rabínský výklad, **Talmud**. Proto také byli farizeové v době Ježíšově **velmi ctěni** v židovské společnosti, zvláště v lidových vrstvách. Z jejich řad se rekrutovali učitelé Zákona, příslušníkem hnutí byl původně i svatý Pavel a řada prvních křesťanů, i sám Pán Ježíš v určitých ohledech měl k jejich způsobu života blízko.

Důvodem silně **negativního** pohledu na **farizeje** v **evangeliu** tak **není** jejich **spravedlnost** a **věrnost** Zákonu ani jiné dobré vlastnosti. Ale právě jedno z možných a bohužel velmi zakořeněných **úskalí** farizejské spirituality: Obrovské **nebezpečí**, že **spravedlnost** i **zbožnost** se stanou jen **formální** a do sebe **zahleděné**. A navíc leckdy **bez lásky** k Bohu i lidem. Právě to plasticky předvedl farizej z evangelia (podobně jako starší z obou bratří a řada dalších). **Sebejistota** mnohých farizeů se navíc stala příčinou jejich **pýchy**, často velké **tvrdosti** vůči hříšníkům a následně zapříčinila i **neschopnost přijmout** samotného Pána **Ježíše** jako (Božího) **Mesiáše**, neschopnost přijmout v něm vtělenou **Boží dobrotu**.

Toto **farizejské nebezpečí** se pochopitelně netýká jen Ježíšových současníků z židovského národa, ale týká se i nás, **křesťanů**, jakož i všech **ostatních lidí**, zvláště takových, kteří si na sobě (nějak) zakládají a druhými třeba pohrdají (jako farizeus v evangeliu). **Farizejské nebezpečí** se týká i těch, kteří se jinak snaží **poctivě dodržovat** Boží přikázání, snaží se být opravdu **věrní** své snaze následovat Pána Ježíše, dokonce i těch, kterým se s Boží pomocí

třeba i podařilo, že se (zatím) ani žádného příliš velkého a vážného hříchu v životě **nedopustili** a naopak třeba i mnohokrát prokázali svou **statečnost a věrnost**.

Nic z toho podobenství pochopitelně **neneguje**, to vše jsou nějak **chvályhodné** vlastnosti. Jen **připomíná**, že **právě poctiví křesťané**, poctiví lidé by si aspoň někdy a aspoň z některých **hříšníků** – z jejich pokory, ne z jejich hříchu – měli vzít **příklad**; z jejich touhy po odpuštění a touhy začít jinak, lépe.

Právě **pokoru a milosrdenství** totiž mohou leckterí jinak poctiví lidé paradoxně **ztratit**. Nehledě na odstrašující typus „dokonalého katolíka“. Proto (je) podobenství **vyzývá ke zpytování svědomí**, jestli **jim/nám** – jako farizeovi z evangelia – ve skutečnosti nechybí **láska a milosrdenství**. A také zda je v nás vůbec ještě touha něco **dobré činit** a nejen se zlého chránit. Zda nejsme jen **zahledění** do sebe, do své – ať už domnělé či skutečné – spravedlnosti.

Těm, kteří se nějak **podobají farizeovi** z podobenství, zvláště těm, kteří jsou „**dokonalými**“ ve svých očích, by v tomto ohledu možná **nebylo na škodu**, kdyby také nějak **zhřešili**, nějak **uklouzli**. Přiznali si to a vyvodili důsledky. Tím pochopitelně není hřích jakkoli relativizován, zvláště pokud někomu jinému ublíží a způsobí mu škodu, a už vůbec není k němu jakkoli vybízeno. Ale pokud se už **stane**, pokud by **hřích** dovedl takového farizeje k větší **pokoře a milosrdenství**, k větší snaze o dobro, a to třeba i s riskem vlastního pošpinění, mohl by mu se takový hřích stát onou „**šťastnou vinou**“ (*felix culpa*). Ta má totiž někdy sílu **člověka** – možná paradoxně – více přiblíží k Bohu než leccos jiného, protože ho zpokorní, otevře Bohu i druhým lidem jeho srdce. Dá zakusit, že bez milosrdenství Božího to dál již nepůjde, „máslo na hlavě“ ho naučí nepohrdat ostatními hříšníky.

Celník, opravdový hříšník, vlastně ukazuje, jak s vlastním **hříchem**, s **vědomím** viny **zacházet**: Přiznat si je a pokorně **prosít Boha o milosrdenství**. Činit z vlastního hříchu **ctnost** pochopitelně také není cestou: Zlo je zlo, slabost slabostí, dobro dobrem. Ale pokorné **přiznání si** hříchu, vlastní slabosti, přijetí k Bohu, prosba o milosrdenství, jsou cestou k Bohu, k odpuštění, k milosrdenství, ale i ke snaze **napravit**, co napravit lze.

Milé sestry, milí bratři, ať už jsme spíše **farizeji anebo celníky**, kéž se **všichni** bez rozdílu spojíme v modlitbě: «**Bože, buď milostiv mně hříšnímu!**». Farizej hřešil, celník hřešil, jen každý jinak. Buďme zde jako **celník**, bychom **všichni** mohli od každého setkání s Pánem Ježíšem, z každé své návštěvy chrámu **odcházet** opravdu **ospravedlnění**, jako ten celník. A kéž je **každý** z nás – vědom si vlastního „másla na hlavě“ – čím dál více **milosrdným**. **Nesnažme** se úzkostlivě jen o vlastní **neposkrvněnost**, buďme **připraveni** jít – v prospěch druhých a z lásky k nim i Bohu – třeba i do nějakého případného **rizika**, a to někdy i mravního. Vždyť i to je někdy projevem nejdůležitější lásky. S důvěrou v Boží pomoc a touhou po dobru.

Dnešní bolestná situace je opět v mnohém **bezprecedentní**, nikdo z nás podobnou globální bolestnou krizi asi ještě nezažil, leckteré naše rozhodnutí s sebou tak nese větší **riziko** než kdy jindy. Musíme se stále **nově Boha** i svého nitra i druhých **ptát**, co je dobré a co ne, co je menším a co větším zlem, co větším a kýženějším dobrem, co máme činit, jak se zachovat. **Bez** pokory, statečnosti a bez milosrdenství, ale ani bez snahy o spravedlnost a dodržování Božích přikázání (zvláště těch nejpodstatnějších) a hlavně bez Boží pomoci to však **nezvládneme...**